

Sosyalizmin Akılsızlığına Dair En İyi Kitaplar*

Best Books on the Folly of Socialism

Dr. Williamson M. Evers**

Çeviren Ünsal Çetin**

"Resmen başlayalı yetmiş beş yıldan daha az bir süre geçtikten sonra, kapitalizm ve sosyalizm arasındaki çekişme bitti: kapitalizm kazandı".

Robert L. Heilbroner, "The Triumph of Capitalism", (The New Yorker, 16 Ocak 1989).

Takdim

Profesör Heilbroner'in sosyalizmin ölümünü ilanı büyük ölçüde abartılıydı. Sosyalizm, belki de yeryüzündeki diğer her politik ideolojiden çok daha fazla kez, kendi küllerinden yeniden doğdu. Günümüzde, Sovyet lider Mihail Gorbaçov planlı bir ekonomi idealini toprağa gömmeye yardım eden reformları uygulamaya koyduktan 30 yıldan fazla bir süre sonra, sosyalist doktrinler bir kez daha rağbet kazanıyor, özellikle de genç insanlar arasında.

Sosyalizm hakkında çok şey yazıldı, fakat çok az da okundu (bir başka ifadeyle, çok az *ciddi* eser yazıldı). Independent Enstitüsü Kıdemli Araştırmacısı Dr. Williamson M. Evers tarafından derlenen, bu tavsiye edilen kitaplar açıklanmalı listesi, sosyalizme dair şimdiye kadar yazılan en vukuf sahibi eleştirilerin bir kısmını öne çıkarmak suretiyle, bu açığı kapatmaya çalışır. Bu kitapların dört-beş tanesini bile dikkatle okuyan birisinin sosyalizm hakkında,

*Independent Enstitüsü tarafından 18.02.2020 tarihinde yayınlanmıştır.
<https://www.independent.org/issues/article.asp?id=13056>

**Kıdemli Araştırmacı, Independent Enstitüsü.

**unsalcetin@liberal.org.tr

Liberal Düşünce Dergisi, Yıl: 25, Sayı: 98, Bahar 2020, ss.165-183.

sosyalistlerin kahir ekseriyetinin sahip olduğundan çok daha güçlü bir kavrayış kazanacağını dile getirmek abartı değildir.

Dr. Evers bu derleme hakkında “Karşımızda duran sosyalizm hakkında okunabileceklerin en iyi listesi budur” demektedir.

Independent Enstitüsü Başkanı David J. Theroux aynı fikirdedir. “Bu tenkidî bibliyografya derin bir şekilde ihtiyaç duyulan dengeyi sağlayabilir. Gerçeklere sadık kalarak, bu kitapların yazarları okuyucularına sosyalizm hakkında besledikleri her şüpheliğin haklı olduğunu gösterir. Onların açıkladığı gibi, sosyalizmin sorunu onun pratik başarısızlığının çok daha ötesine ulaşacak kadar kapsamlıdır. Sosyalizmin teorik temeli ahlaken çarpıktır ve sosyalizm kaçınılmaz surette muazzam adaletsizliklere ve istismara giden yolu döşer”.

Sosyalizme Dair Eleştirel Bir Bibliyografya

Şayet bu listeden tek bir kitabı okuyacak olursanız, Francis Spufford’un *Kızıl Bereket’ini (Red Plenty)* tercih ediniz. Eğer sadece ikisini okuyacaksanız, ikinci tercihiniz Ludwig von Mises’in *Sosyalizm: İktisadi ve Sosyolojik Bir Tahlil’inden (Socialism: An Economic and Sociological Analysis)* yana olmalıdır.

1. *Yabancılaşma ve Sovyet Ekonomisi: Sosyalist Dönemin Çöküşü, (Alienation and the Soviet Economy: The Collapse of the Socialist Era)*, Paul Craig Roberts, Aaron B. Wildavsky’nin Önsöz’üyle. Independent Institute, 1990.

Paul Craig Roberts, Marx’ın yabancılaşma teorisi hakkında değerli bir açıklama sunar. Roberts daha sonra, Marx tarafından tasvir edilen sosyalist ütopyaı aslına sadık kalarak fiiliyata geçirme amaçlı başarısız bir girişim olarak, (1918–1922) Sovyet “savaş komünizmini” tartışır. Roberts ayrıca 1922 sonrası Sovyet ekonomisinin, son derece kötü olmasına karşın, gerçekte nasıl çalıştığına dair bir izahat sunar.

2. *Modern Sosyalizmde Anti-Semitik Gelenek, (The Anti-Semitic Tradition in Modern Socialism)*, Edmund Silberner. Kudüs’te 1953 yılında Hebrew Üniversitesi’nde Verilen Açılış Dersi.

Bu eser, İngiltere, Fransa, Almanya ve diğer uluslardaki sosyalist teori ve sosyalist politik akımlarda yer bulan anti-Semitizmi inceler. Sosyalist teorisyenlerin çoğu sosyalizmi Yahudiler ile özdeşleştirmiştir. Kitap diğer teorisyenlerle birlikte, Charles Fourier, Ferdinand Lasalle, Karl Marx, Friedrich Engels ve Jean Jaurès’i tartışır.

3. “Ahlaksızlık ve Uygulanamazlık Arasında: Piyasa Sosyalistinin Çıkmazı”, (“Between Immorality and Unfeasibility: The Market Socialist Predicament”), David Ramsay Steele, *Critical Review*, (cilt. 10, no. 3) 1996. Yazarın

Faşizmin Gizemi (The Mystery of Fascism) isimli kitabında yeniden yayınlanmıştır, St. Augustine's Press, 2019.

“Piyasa sosyalizmi”, biraz ayakta kalacak olsa dahi, müdafilerinin ütopyik rüyalarına sadık kalamaz.

4. *Komünizmin Kara Kitabı: Suç, Terör, Tahakküm, (The Black Book of Communism: Crimes, Terror, Repression)*, Stéphane Courtois, Nicolas Werth, Jean-Louis Panné, Andrzej Paczkowski, Karel Bartošek, ve Jean-Louis Margolin. Jonathan Murphy tarafından Fransızcadan İngilizceye çevrildi, Mark Kramer tarafından edite edildi. Harvard University Press, 1999.

Komünizmin tahakküm ve soykırım envanterini belgeleyen, uluslararası bir “çok satan” kitap.

5. *Sosyalizme Karşı Gerekçe, (The Case Against Socialism)*, Rand Paul (Kelley Ashby Paul ile birlikte). Broadside Books, 2019.

Rand Paul şöyle yazar: “Modern politik tarihin en büyük ironilerinden birisi, sosyalistlerin dünyanın her yerinde otoriter rejimleri devirmek üzere yükselişe geçmiş olmalarına karşın, (hür demokrasileri tesis etme yeminlerine rağmen) nihayetinde otoriter rejimlerin yerine, kendilerine ait otoriter rejimleri kurmuş olmalarıdır”.

6. *Kolektivist Ekonomik Planlama, (Collectivist Economic Planning)*, F. A. Hayek tarafından edite edildi. Routledge & Kegan Paul, 2015. PDF'i indiriniz.

Bu kitap Nobel İktisat Ödüllü F. A. Hayek'in Önsöz'ü ve Sonsöz'ü ile birlikte, Ludwig von Mises'in “Sosyalist Dünyada Ekonomik Hesaplama”, (“Economic Calculation in the Socialist Commonwealth”) makalesini içerir. Ayrıca, N. G. Pierson, George Halm ve Enrico Barone tarafından kaleme alınan bağlantılı makaleleri ihtiva eder.

7. *Marksizmin Münekkitleri, (Critics of Marxism)*, David Gordon. Transaction Publishers for the Social Philosophy & Policy Center, 1986.

Kaynakça niteliğinde değerli bir eser. Kısa bir analiz ile birlikte, Eugen von Böhm-Bawerk, Ludwig von Mises, Karl R. Popper, Isaiah Berlin, H. B. Acton, John Plamenatz, Eric Voegelin, Leszek Kolakowski ve J. L. Talmon'un Marksizm eleştirilerini içerir.

8. *Kültür Devrimi: Bir Halkın Tarihi, 1962-1976, (The Cultural Revolution: A People's History, 1962-1976)*, Frank D. Dikötter, Bloomsbury Press, 2016.

Frank D. Dikötter Çin Komünist Partisi'nin eskiden gizli olan belgelerini derler ve onları okuyucularına Kültürel Devrimin açık bir tarihsel tasviri içinde sunar.

9. *Gün Ortasında Karanlık*, (*Darkness at Noon*), Arthur Koestler, Philip Boehm tarafından yazılan 2016'da bulunan Macarca orijinal elyazmasından İngilizceye çevrilmiştir. Vintage, 2019.

Sovyetlerin 1930'larda siyasi muhalifleri tasfiye mahkemeleri hakkında bir romandır. Romanda eski bir Bolşevik mahkûm işlemediği suçları Komünist Parti'yi memnun etmek için itiraf eder.

10. "Horvat, Hayek'e Cevap Verdi mi? Yugoslavya Öz-Yönetiminin Krizi", ("Did Horvat Answer Hayek? The Crisis of Yugoslav Self-Management"), David Prychitko. Foundation for Economic Education, 1991.

Ekonomist David Prychitko şöyle yazar: "Şüphesiz ki, [komünist] Yugoslavya realitesi, [en akla yakın şekliyle ekonomist Branko Horvat tarafından ifade edilen] öz-yönetim sosyalizmi teorik planına göre işlemekte ağır bir şekilde başarısızlığa uğradı... Horvat, Hayek'e cevap vermemişti. Eleştirilere, yaşayan erkek ve kadınların eylemleri ile gerçekleştirilmek için hiçbir potansiyel taşımayan soyut bir model içeren, kötü bir teoriyle karşılık vermişti".

11. *Sosyalist Dünyada Ekonomik Hesaplama*, (*Economic Calculation in the Socialist Commonwealth*), Ludwig von Mises. Ludwig von Mises Institute, 2008.

Mises'in sosyalizm altında ekonomik hesaplamanın imkânsız olduğu şeklindeki (ilk olarak 1920'de yayınlanan) orijinal argümanını anlatır. Murray N. Rothbard bu eser hakkında şöyle yazar: "Bu çalışma göstermiştir ki, sosyalist planlama kurulu üretim araçları için hakiki bir fiyat sisteminden mahrum kalacağı için, planlamacılar bu kaynakların (üretim araçlarının) maliyet, kârlılık ve verimliliğini rasyonel bir şekilde hesaplamaktan aciz olacaktır. Ve bu yüzden de, modern kompleks bir ekonomide kaynakları rasyonel şekilde tahsis etme yetenekleri olmayacaktır".

12. *Sosyalist Toplumda Ekonomik Hesaplama*, (*Economic Calculation in the Socialist Society*), Trygve J. B. Hoff. Liberty Fund, 1981.

Ekonomist Murray N. Rothbard 1988'de bu çalışmanın "sosyalist hesaplama tartışması hakkındaki en iyi ve en kapsamlı eser" olduğunu yazdı.

13. *Sosyalizmin Sonu*, (*The End of Socialism*), James R. Otteson. Cambridge University Press, 2014.

Otteson, G. A. Cohen'in Sosyalizm, Neden Olmasın ki? (*Why Not Socialism?*) kitabını eleştirmek için Adam Smith'in *Ahlaki Duygular Kuramı* (*Theory of Moral Sentiments - 1759*) kitabından faydalanır. Smith bizi, insanoğullarını bir satranç tahtası üzerinde sıralamak ve hareket ettirmek isteyen "sistemin adamı" hakkında uyarır. Sosyalist merkezi planlamacılar insanoğullarına

nesneymişler gibi muamele eder ve insanların, satranç taşlarından farklı olarak, kendi hayatları, amaçları ve projeleri için ahlaki bir hakka sahip olduklarını umursamaz.

14. “Sosyalizmin Sonu ve Hesaplama Tartışmasını Yeniden Ele Almak”, (“The End of Socialism and the Calculation Debate Revisited”), Murray N. Rothbard. *The Review of Austrian Economics*, cilt. 5, no. 2, 1991.

Ekonomist Murray Rothbard’ın, Mises’in sosyalizm altında ekonomik hesaplamanın imkânsızlığı tezine Lange–Lerner tarafından verilen cevabı tepeden tırnağa ve etkili şekilde yıktığı makalesidir.

15. *Büyük Terör: Bir Yeniden Değerlendirme, 40. Yıl Anma Baskısı*, (*The Great Terror: A Reassessment, 40th Anniversary Edition*), Robert Conquest. Oxford University Press, 2008.

Stalin’in yoldaşı komünistleri katlederek tasfiye edişini ve toplumun geri kalanının büyük ölçüde biçilmesini anlatır.

16. *Gulag Takımadaları*, (*The Gulag Archipelago*), Alexander I. Solzhenitsyn, Jordan B. Peterson’ın Önsöz’üyle. Vintage Publishers, 2019.

Sovyetler Birliğinin zorunlu emek kamplarının klâsik bir anlatımıdır.

17. *Keder Hasadı: Sovyet Kolektivizasyonu ve Terör Kaynaklı Kıtık*, (*The Harvest of Sorrow: Soviet Collectivization and the Terror-famine*), Robert Conquest. Oxford University Press, 1986.

Stalin’in Ukrayna’daki bilinçli bir şekilde topluma yayılan kıtlık politikasını anlatır.

18. “Sovyet Planlamasının Çalışma Şekli”, (“How Soviet Planning Works”), G. Warren Nutter. *New Individualist Review*, cilt. 4, no. 1 (Yaz 1965), ss. 20–25.

Reel sosyalist ülkelerde, merkezi planlama diye adlandırılan şey çaresiz surette düzensizdir ve kargaşa içindedir. Warren Nutter şöyle yazar: “Sovyet planlamasını sözü geçen emir, amaçlar ve devamlılık sahibi bir süreç olarak resmetmek dahi mümkün müdür? Bence değildir... Sovyet ekonomisinde, parlak bilgin liderlerin bir denklemler sistemi sürüsünü çözdükleri ve bu matematik çözümlerin bir şeyi ya da diğerini optimize ettiği emirleri vermek üzere duraksayacakları kurmay karargâhları yoktur”.

19. “Sovyetler Birliğinde İdeoloji ve Bilim: Yakın Tarihteki Gelişmeler”, (“Ideology and Science in the Soviet Union: Recent Developments”), Gustav A. Wetter. *Daedalus*, (cilt. 89, no. 3) Yaz 1960, ss. 581–603. Richard Pipes tarafından edite edilen *Rus Entelijansiyası* (*The Russian Intelligentsia*) kitabında yeniden yayınlandı, Columbia University Press, 1961.

Wetter, Batı'nın Sovyetler Birliği'ndeki felsefi gelişmeleri inceleyen en başarılı bilim insanıydı. Bu eserde, Wetter Sovyet Rejiminin ve Komünist Parti'nin kendi ideolojik taleplerini bilim insanlarına nasıl dayattığını ve bilim insanlarının buna karşı nasıl direndiğini detaylı olarak anlatır. Bilimin ideoloji tarafından bu tahrifatı, Komünist Parti'nin "Lysenkoizm" olarak adlandırılan bilim dışı doktrini dayattığı bir alan olan genetik sahasında bilhassa tahripkârdı.

20. *Çağımızın İllüzyonu: Felsefi Bir İman Olarak Marksizm-Leninizm, (The Illusion of the Epoch: Marxism-Leninism as a Philosophical Creed)*, H. B. Acton. Liberty Fund, 2003.

Marksizm'in (diyalektik materyalizmin) ve Marxçı politik teori ve etiğin felsefi temeline dair detaylı fakat kolay anlaşılır, eleştirel bir sunumdur.

21. "Enformasyon ve Verimlilik: Başka Bir Bakış Açısı", ("Information and Efficiency: Another Viewpoint", Harold Demsetz. *The Journal of Law and Economics* (cilt. 12, no. 1), Nisan 1969, ss. 1-21.

D. W. MacKenzie bu makale hakkında şunu yazmıştır: "Ekonomistler Kenneth Arrow ve Harold Demsetz epeyce dikkati hak eden... bir tartışma yaptılar. Arrow iddia etti ki, serbest-girişim ekonomileri araştırma ve icada risk nedeniyle yetersiz yatırım yapar. Arrow ayrıca bir 'ideal sosyalist ekonominin' araştırma ve yeniliğe dair bilgiyi/enformasyonu ücretsiz arz edeceğini, böylelikle bu tarz enformasyonun kullanımı ile üretimi için ödüllendirmeyi bir birinden ayıracağını da ileri sürdü. Demsetz ise, genel olarak 'piyasa başarısızlığı' yazınına ve Arrow'un enformasyon üstüne argümanlarına dair yıkıcı bir tenkit kaleme aldı... Piyasa aksaklıklarına devlet müdahalesi ihtiyacı için kanıt olarak işaret etmenin 'Nirvana Safsatasına' kapılmak olduğunu ifade etti. Bu safsatada, sözüm ona kusurlu reel piyasalar en cüzi kusurdan bile mahrum hayali hükümet kurumları ile karşılaştırılır".

22. *Karl Marx ve Marksist Sistemin Bitişi, (Karl Marx and the Close of His System)*, Eugen von Böhm-Bawerk, Alice M. Macdonald tarafından çevrilmiştir. T. Fisher Unwin, 1898.

Entelektüel tarihçisi David Hart bu kitap hakkında şunu yazmıştır: "Avusturyalı ekonomist Eugen von Böhm-Bawerk (1851-1914), *Das Kapital*'in üçüncü cildinin Marx'ın ölümünün ardından 1894'te yayınlanmasından kısa bir süre sonra, Marx'ın ekonomik teorisine dair tahrip edici bir eleştiri yazdı. [Böhm-Bawerk] Marx'ın üç cilt boyunca nasıl kendisiyle çeliştiğini dikkatle ve metodolojik olarak göstererek işe başlar. Ayrıca, Marx'ın (bir şeyi üretmek için harcanan emek miktarına dayalı olan) değer teorisi hakkındaki görüşlerinin nasıl hatalı olduğunu... (Üreticiler arasındaki rekabet, hammadde ve

emek arz ve talebindeki değişiklikler gibi) ekonomik sürecin malların fiyatını etki altına alan mühim veçhelerini nasıl göz ardı ettiğini, kısa bir süre önce geliştirilmiş Avusturyalı yaklaşıma ilaveten piyasa sisteminin fiiliyatta nasıl çalıştığını gösteren empirik çalışmaları da nasıl ihmal ettiğini... ve aynı miktar emek süresinin üretim yapısı boyunca harcandığı yere bağlı olarak nasıl farklı şekilde ödüllendirilmek zorunda olduğunu gösterir". Ekonomist Murray N. Rothbard ise şöyle yazar: "Böhm-Bawerk, Marx'ın [*Das Kapital*'in üçüncü cildinde] emek değer teorisinden zımnen vazgeçtiğini, sabırla, adım adım gösterir. Aşıkâr şekilde, [Marx] kârların piyasa genelinde eşitlenme eğiliminde olduğunu ve bu yüzden de emek değer teorisinin yenik düştüğünü kabul etmek zorunda kalmıştı".

23. "Sosyalizm Altında Basın Hürriyeti", ("Liberty of the Press under Socialism"), Williamson M. Evers. *Social Philosophy & Policy* (cilt. 2, no. 6), Bahar 1989, 211-34. Ellen Frankel Paul tarafından edite edilen *Socialism* kitabında yeniden yayınlandı. Basil Blackwell for the Social Philosophy and Policy Center, Bowling Green State University, 1989.

Sosyalist teorisyenler reel sosyalizm altında basın hürriyetini koruma hakkında bol keseden atıp tutarlar. Fakat özel mülkiyet hakları olmadığında bu özgürlük hayatta kalmadı ve kalamayacaktır da.

24. "Mülkiyetsiz Piyasalar: Görkemli Bir İllüzyon", ("Markets Without Property: A Grand Illusion"), G. Warren Nutter. Nutter'in *Politik Ekonomi ve Hürriyet: Bir Makaleler Derlemesi (Political Economy and Freedom: A Collection of Essays)* isimli kitabında yeniden yayınlandı, Liberty Fund, 1983; ve ayrıca Eirik G. Furubotn ve Svetozar Pejovich tarafından edite edilen *Mülkiyet Haklarının İktisadı (The Economics of Property Rights)* isimli çalışmada yer aldı, Ballinger, 1974.

Oskar Lange'in, Ludwig von Mises tarafından dile getirilen bir problem olarak, sosyalizmin ekonomik hesaplama sorununu çözmek amacıyla, simüle edilmiş piyasaları kullanma önerisi hakkında bir tenkit. Warren Nutter şöyle yazar: "[Lange'in] teorik aracının ne kadar boş olduğunu görebiliriz. Bölünebilir ve başkalarına aktarılabilir mülkiyet haklarını içermeyen piyasalar katıksız illüzyondur. Piyasalara dağınık güç ve sorumluluk olmadan, gerçek veya taklit, herhangi bir rekabetçi davranış olamaz. Şayet bütün mülkiyet gerçekten kolektivize edilirse ve bütün fiyatlamalar gerçekten merkezileştirecek olursa, bir mekanizmanın rekabetçi özel girişim işlevini herhangi ciddi bir bakımdan yeniden üretebilmesi için hiç alan kalmaz".

25. "Marxism", David Prychitko. *The Concise Encyclopedia of Economics*. Liberty Fund, 2010.

David Prychitko klâsik Marksizm'in başlıca sütunlarını (emek değer teorisini, yabancılaşıma ve fakirleşme teorilerini) eleştirerek özetler. Hayek ve Mises'in, sosyalist planlamanın tutarsızlığı ve işlevsizliğine dair eleştirilerinin önemine işaret eder.

26. "Marksist Rüyalar ve Sovyet Gerçekleri", ("Marxist Dreams and Soviet Realities"), Ralph Raico. *Büyük Savaşlar ve Büyük Liderler: Liberteryen Bir Reddiye (Great Wars and Great Leaders: A Libertarian Rebuttal)* isimli kitapta yeniden yayımlandı. Ludwig von Mises Institute, 2010.

Raico yazar ki: "Şayet Stalinizm gibi bir şey vuku bulmamış olsaydı, bu mucizeye yakın bir şey olurdu. Marx ve Engels'in yalnızca 'burjuva' özgürlüğü ve 'burjuva' adaleti olarak hakir gördüğü şeyi tahkir ederek, Lenin basın özgürlüğünü imha etti, polis gücüne karşı bütün korumaları yıktı, hükümet yönetiminde güçler ayrılığı ve dengeleme ve denetlemeye dair her imayı reddetti. Nitekim, Marx ve Bolşevik takipçilerine göre, bütün bunlar zamanı geçmiş ve geleceğin sosyalist toplumu için hiçbir önem taşımayan 'burjuva ideolojisi'nden daha fazlası değildi. Güçler ayrılığı ya da adem-i merkezileşmeye dair bir iz, 'birleşik üreticilerin' merkezi otoritesine karşı dengeleyici bir gücün en ufak bir iması, sosyal yaşamın bütününün tek elden planlanışı vizyonuna doğrudan karşıt görülmüştü".

27. *Komünizmin Ahlaki Çöküşü: Bir Uyarı Öyküsü Olarak Polonya, (The Moral Collapse of Communism: Poland as a Cautionary Tale)*, John Clark ve Aaron B. Wildavsky. Institute for Contemporary Studies, 1991.

Reel sosyalist bir toplum olarak Polonya'nın detaylı bir vaka analizidir. Toplumun her seviyesindeki insanlar mal ve hizmetleri temin etmek için bağlantılara ve tanıdıklara dayanmak zorundaydı. Bu tür bağlantıların iyi niyetli kullanımı kolaylıkla yozlaşmış kullanımlara ve ahlaki çürümeye dönüştü. Ülkenin ekonomik düzensizliği ve kıtlıklar egemen elitin ayrıcalıklarının temelini oluşturdu. Yazarlar ifade ederler ki: "İşte o komünist Polonya'da... devlet kitleleri baskı altına aldı, egemen sınıfın ideolojik hegemonyasını dayattı ve talihli birkaç kişinin politik gücü ve ekonomik refahını korumaktan başka bir amacı olmadığı görülen politikaları izledi".

28. *Çıplak Yeryüzü, (Naked Earth)*, Eileen Chang, New York Review of Books, 2015.

Perry Link bu kitap hakkında şunu yazmıştır: "Çıplak Yeryüzü'nde, Chang [1949'dan 1953'e dek süren] bir komünist toprak reformu kampanyası esnasındaki lisan dayatmasının, bir (Çin) köyü üstüne dev bir kek kalıbı gibi nasıl çöktüğünü gösterir. George Orwell gibi, Chang da otoriteryen bir politik sistemin insanlara günlük yaşamlarında ne yapacağı hakkında doğrudan bir

algılamaya yönelik altıncı hisse sahip görünmektedir. Büyük bir politik sisteme ait kirli maziye geride bırakır ve bunun yerine insanların hayatlarına odaklanır. Sistemin onları zorladığı şeye intibak sağladıkça, insanların nasıl davrandıklarına ve nasıl yere yıkıldıklarına yoğunlaşır”.

29. *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört*, (*Nineteen Eighty-Four*), George Orwell, Julian Symonds'ın bir Takdim'iyle birlikte, Everyman's Library, 1993.

Orwell, komünist Rusya'nın özelliklerini –oligarşik kolektivizm olarak adlandırdığı– çok daha kâbus dolu bir istikamette büyük ölçüde genişleten, distopik bir geleceği resmeder. *Bin Dokuz Yüz Seksen Dört* daimi savaş, propaganda, ifade kontrolleri, kişi kültleri ve devlet gözetimi gibi konuların izini sürer. David Ramsay Steele'nin yazdığı gibi: “Orwell'in, [Raymond] Williams, [Isaac] Deutscher ve E. P. Thompson gibi en şiddetli sosyalist eleştirmenleri genellikle sosyalizm hakkında muazzam miktarda bir laf kalabalığı üreten insanlardı. Bu isimler, sosyalizmin hiçbir zaman demokratik olamayacağına işaret eden argümanlarla hiç hesaplaşmaksızın, sosyalizmin ifade tarzının/ lüğatinin demokratik olması gerektiğine inandılar”.

30. *Nomenklatura: Sovyet Egemen Sınıfı*, (*Nomenklatura: The Soviet Ruling Class*), Michael Voslensky. Doubleday, 1984.

Sovyetler Birliği'nin reel sosyalizmindeki egemen sınıfın sosyolojisini anlatır.

31. *Entelektüellerin Afyonu*, (*Opium of the Intellectuals*), Raymond Aron. Routledge, 2001.

II. Dünya Savaşı sonrası dönemin en önemli Fransız klâsik liberali olan Raymond Aron, Fransız entelektüellerinin yaşamını ve bu yaşamın sonucu olarak yükselen anti–kapitalist olma modasını tasvir eder.

32. *Dâhinin Cesareti: Pasternak Olayı*, (*Courage of Genius: The Pasternak Affair*), Robert Conquest. J. B. Lippincott, 1962.

Reel sosyalizm sanat özgürlüğünü nasıl imha etmeye çalışır? Sovyet otoritelerinin *Doktor Jivago* romanını yasaklama çabalarının kronolojik bir anlatımı. Kitap Sovyet bürokratları baskıcı eylemleri esnasındayken döküman-te eder. [**Çevirenin notu:** Boris Leonidoviç Pasternak (1890–1960) Rus şair, oyun yazarı, romancı ve çevirmendir. Çağımızın en büyük şairlerinden sayılmaktadır. 1920'lerde Rus edebiyat çevrelerinde “Şairlerin Şairi” unvanını alan sanatçı, SSCB'nin kültür politikalarını yönetenlerle ters düşmüş ve eserleri 1936'dan itibaren ülkesinde yasaklanmıştır. Nazım Hikmet'in yaşam hikâyesi ile oluşan tezat kanaatimce dramatiktir].

33. *Sosyalist Gelecekte Resimler, (Pictures of the Socialistic Future)*, Eugen Richter, Bryan Caplan'ın Önsöz'üyle. Ludwig von Mises Institute, 2010.

Almanya'nın klâsik liberal politik partisinin 19. Yüzyıl'ın son dönemlerindeki lideri tarafından yazılan distopik romandır. Bryan Caplan'ın yazdığı gibi: "Sosyalistler iktidarı ele geçirmeden on yıllarca önce, Eugen Richter sosyalizmin yıkıcılığını önceden görmüştü. 20. Yüzyıl'ın muazzam trajedisi şudur; dünya totaliter sosyalizmi Richter'in öngörülü romanının yerine acı tecrübelerden öğrenmek zorunda kalmıştı. Pek çok insan Berlin Duvarı çökünceye kadar gerçeği görmekte başarısızlığa uğradı. Ancak o gün geldiğinde, heyhat ki, artık çok geçti".

34. *Stalinizmin Politik Ekonomisi: Sovyet Gizli Arşivlerinden Kanıtlar, (The Political Economy of Stalinism: Evidence from the Soviet Secret Archives)*, Paul R. Gregory. Cambridge University Press, 2003.

Bu analitik çalışma, resmi Sovyet devlet ve Komünist Parti arşivlerinden kanıtlara dayalı olarak, siyaset biliminde "rasyonel tercih" yaklaşımından faydalanmak suretiyle, reel sosyalizmin neden ve nasıl böylesine başarısız olduğunu anlatır. Paul Gregory'nin yazdığı gibi: "[en tepede Politbüro ve hemen altında ona tabi Gosplan gibi] 'diktatörler' ve [üretimi gerçekleştiren ya da bu üretim için sorumlu tutulan] 'vekiller' arasındaki amir-memur probleminin (principal-agent problem) bir çözümü yoktu. Üretici-vekiler keyfi ve yıkıcı emirler altında boğulmuş olduklarını haklı olarak ileri sürüyordu... Öte yandan, diktatörler ise vekillerin fırsatçı olduklarını, vekillerin yalan söylediklerini, aldattıklarını ve işletmelerini kendi çıkarlarına göre yönettiklerine işaret ediyordu. İki taraf da haklıydı".

35. "Ütopyanın Politik İktisadı: Sovyet Rusya'da Komünizm, 1918-1921", ("The Political Economy of Utopia: Communism in Soviet Russia, 1918-21"), Peter J. Boettke. *Journal des Economistes et des Etudes Humaines*, cilt. 1, no. 2, (Ocak 1990): 91-138. Boettke'nin *Hesaplama ve Koordinasyon: Sosyalizm ve Sosyalizmden Piyasa Ekonomisine Geçişin Politik Ekonomisi Hakkında Makaleler (Calculation and Coordination: Essays on Socialism and Transitional Political Economy)* kitabında yeniden yayınlandı, Routledge, 2001; Ayrıca yine Boettke'nin *Sovyet Sosyalizminin Politik İktisadı: Şekillendiren Yıllar, 1918-1921 (Political Economy of Soviet Socialism: The Formative Years, 1918-1928)* kitabında da yer aldı, Yuri Maltsev'in bir Önsöz'ü ile, Kluwer Academic, 1990.

Boettke, 1918'den 1921'e Sovyet ekonomisinin, Marx'ın parasız, piyasasız (nonmarket) bir ekonomi vizyonunun Bolşeviklerce uygulamaya alındığı bir teşebbüs olduğunu gösterir. Bu teşebbüs felaket niteliğinde bir başarısızlıktı. Boettke, Sovyet siyaset bilimci Alexander Tsipko'yu iktibas eder. Tsipko

(1988-89'da) demokratik sosyalizmin bütün müdafilerinin cevaplayamadığı o soruyu yükseltir: "Nasıl olur da, her vakada ve istisnasız ve her ülkede piyasa ve mal-para bağlantılarına karşı savaş çabaları her daim otoriteriyenizm, bireyin haklarının ve onurunun ihlallerine ve kadri mutlak bir idare ile bürokratik bir cihaza yol açmaktadır?"

36. Politik Partiler: Modern Demokrasinin Oligarşik Eğilimlerine Dair Sosyolojik Bir İnceleme, (*Political Parties: A Sociological Study of the Oligarchical Tendencies of Modern Democracy*), Robert Michels, Seymour Martin Lipset'in bir Takdim'iyle birlikte. The Free Press, 1966.

Sosyolog Michels "oligarşinin demir kanununu" ileri sürer. Sosyalist partilerin, işçi sendikalarının ve diğer grupların bir elit grup tarafından idare edileceğini ve uygulamada eşitlikçi olamayacağını gösterir. Michels yazar ki: "Seçilenin seçmenler üzerinde, mandaterin mandacılar üzerinde, temsilcinin temsil edilenin üzerindeki hâkimiyetini doğuran şey organizasyondur. Organizasyon diyen kişi, oligarşi der".

37. *Tarihsiciliğin Sefaleti*, (*The Poverty of Historicism*), Karl R. Popper. Harper & Row, 1964.

"Tarihsel Kaderin Önlenemez Kanunlarına faşist ve komünist imana" karşı bir reddiye.

38. *Kızıl Bereket*, (*Red Plenty*), Francis Spufford. Graywolf Press, 2012.

Tarihsel bir romandır. Tom Palmer şöyle yazar: "Spufford... birçok insanın SSCB'nin 'kapitalist batıyı' tüketici malları imalatında geçeceğine inandığı [Nikita Khrushchev yönetimi altındaki] dönemi tasvir eder... Spufford SSCB'de var olan ekonomik sistemin asli işlevini açıklamada hayranlık uyandıran bir iş çıkarır. Bunu, blat'ın (iltimasların karşılıklı değişiminin) ve tolkachi'nin (eksik olan şeyleri arz etmek üzere, dolaylı alış-verişin organize ve karmaşık zincirlerini "çekenlerin" ve "birleştirenlerin") oynadığı role odaklanarak yapar".

39. *Sosyalizmin Başarısızlığı Üzerine Düşünceler*, (*Reflections on the Failure of Socialism*), Max Eastman, Devin-Adair, 1955.

Henry Hazlitt şöyle yazar: "Eastman geçtiğimiz yüzyıl boyunca, sosyalizmin denendiği her ulusta ve her şekliyle başarısızlığa uğradığını anlatır. Politik özgürlüğün rekabetçi bir piyasa ve fiyat sistemine neden bağlı olduğunu açıklar. Onun argümanları kendi kişisel tarihi nedeniyle daha da ikna edicidir. Aşırı bir sol kanat sosyalisti olarak başladı. *The Masses*'in ve daha sonra *The Liberator*'ün editörü olarak şunu ifade etmişti; 'Amerikan tefekkürü

savaş alanında sesimin ve dergimin sahip olduğu bütün tesirle, Bolşeviklere karşı savaştım”.

40. *Marx İçin Ağıt, (Requiem for Marx)*, Yuri N. Maltsev'in editörlüğü ve bir Takdim'iyle. Ludwig von Mises Institute, 1993.

David Gordon'un "Sosyalizm İçin Marksist Gerekçe" ("The Marxist Case for Socialism"); Ralph Raico'nun "Marksist Sınıf Doktrininin Klâsik Liberal Kökenleri" ("Classical Liberal Roots of the Marxist Doctrine of Classes"); ve Murray N. Rothbard'ın "Dinsel Bir Ahiret Bilimci Komünist Olarak: Karl Marx" ("Karl Marx: Communist as Religious Eschatologist") isimli makalelerini ihtiva eder.

41. *Yeniden Dirilen Marx: Özgürlük, Sömürü ve Adalet Hakkında Analitik Marksistler, (Resurrecting Marx: The Analytical Marxists on Freedom, Exploitation, and Justice)*, David Gordon, Transaction Publishers, 1991.

Felsefeci David Gordon, emek değer teorisini ve Hegel'den gelen "yabancılaşma" kavramını terk etmiş olan, fakat yine de Marx'tan geri kalanın çoğuna tutunmak isteyen (John Roemer, Jon Elster ve G. A. Cohen gibi) "analitik Marksistleri" soruşturur.

42. *Rekabet ve Merkezi Planlama: Sosyalist Hesaplama Tartışmasını Yeniden Ele Almak, (Rivalry and Central Planning: The Socialist Calculation Debate Reconsidered)*, Don Lavoie. Cambridge University Press, 1985.

Mises'in sosyalizm altında iktisadi hesaplamanın imkânsızlığı argümanına dair bu tartışmada, Lavoie neoklâsik iktisadın statik denge modelinden yüzünü çevirir. Bunun yerine, sosyalizmi, girişimciler arasındaki rekabetin desantralize ve verimli ekonomik koordinasyona yol açtığı, dinamik piyasa süreci ile karşılaştırır.

43. *Kölelik Yolu, (The Road to Serfdom)*, F. A. Hayek. University of Chicago Press, 1944. PDF'i indiriniz. Ayrıca bkz., "Kısaltılmış Baskı" (Condensed Version), *Reader's Digest*, Şubat 1945. Ve "Çizimlerle Kölelik Yolu", ("The Road to Serfdom in Cartoons") *Look Magazine*, Şubat 1945.

Hayek'in kitabı, şayet sosyalist uygulamalara başlanacak olursa gerçekleşecek olan, hür kurumların kaçınılmaz yozlaşması ve beşeri değerlerin feda edilmesi hakkındadır. Peter Boettke bu kitap hakkında şunları yazmıştır: "Hayek iddia eder ki, [klâsik] liberalizm piyasa rekabeti üzerinde kısıtlamalar talep eden her argüman hakkında "sağlıklı bir şüphe" bildirmişti. Sosyalist teori, rekabetçi sistemi eleştirisiyle birlikte, özel taleplere karşı [klâsik] liberal kısıtlamaları ne yazık ki bir kenara itti. Ve sosyalist planlama bayrağı altında, rekabete karşı hükümetten korunma talep etmek amaçlı bir çıkar grupları seli için kapıyı araladı..."

Hayek, ekonomik özgürlüğün ve politik özgürlüğün birbiriyle bağlantılı olduğu şeklindeki [klâsik] liberal önermenin en insicamlı ifadelerinden birisini sunar... Hayek ileri sürdü ki, ekonomik kontrol yalnızca insan yaşamının geri kalan kısmından ayrılabilir olan bir sektörünü kontrol etmez; ekonomik kontrol bütün amaçlarımız için gerekli araçların kontrolüdür. Ve araçların tek elden kontrolüne sahip olan bir kimse, aynı zamanda hangi amaçlara hizmet edileceğini, hangi değerlerin daha üst ve alt sıraya yerleştirileceğini, – kısacası, insanların neye inanması ve ne için mücadele etmesi gerektiğini de belirlemek zorundadır. Merkezi planlama ekonomik problemin birey yerine toplum tarafından çözüleceği anlamına gelir; fakat bu ayrıca toplumun ya da daha doğrusu onun temsilcilerinin farklı ihtiyaçların nispi önemine karar veren kişiler olmalarını gerektirir”.

44. *Tapınağa Giden Yollar: 1987–1991 Rusya Devriminin Yapımında Gerçek, Hafıza, Fikirler ve İdealler, (Roads to the Temple: Truth, Memory, Ideas, and Ideals in the Making of the Russian Revolution, 1987-1991)*, Leon Aron. Yale University Press, 2012.

Hepimiz Sovyetlerde sosyalizmin çöküşüne ekonomik durgunluğun ya da silahlanma yarışının baskısının sebep olduğunu duymuşuzdur. Bunun yerine, bu kitap sosyalizmin çöküşüne ahlaki bir tiksinden sebep olduğunu iddia eder. Öncelikle, zirvedeki komünist egemen elitin çoğu ve sonra –olayların açığa çıkardığı üzere– toplumun geri kalanı, reel sosyalizmin tabiatında yerleşik ahlaki çürüme ve insan onuruna saldırılar karşısında ahlaki tiksintilerini seslendirdiler. Aron yazar ki, “[Vassily] Grossman’ın ifade ettiği gibi, özgürlüksüzlük, Lenin tarafından başlatılan binanın temelinde, Stalin’in bu temel üstüne diktiği sütunlarda ve Stalin’in haleflerinin binaya yaptığı eklemelerde mündemiç idi. Bu binanın onur kırıcı ağırlığı yalnızca entelijensiyasının –entelektüelin, yazarın, akademisyenin üstüne çökmedi. Grossman’ın *Her Şey Geçip Gider (Forever Flowing)* romanındaki kahraman, özgürlüğün sadece konuşma, basın, din özgürlüğü olmadığı sonucuna varır. Özgürlük, köylünün istediğini ekme hakkıydı veya bir tacirin ayakkabı ve bot yapma, ekme pişirme ve istediği kişiye satma ya da ürettiklerinin hiç birini satmama hakkıydı. Özgürlük, bir sanatçı için ne idiye, bir tornacı veya çelik üreticisi için de oydu: emir aldığı gibi değil, istediğin gibi yaşa ve çalış”.

45. *Devlet Gibi Görmek: İnsanlık Durumunu Geliştirmeye Yönelik Projeler Nasıl Başarısız Oldu, (Seeing Like a State: How Certain Schemes to Improve the Human Condition Have Failed)*, James C. Scott. Yale University Press, 1999.

James C. Scott merkezde oturan bürokratların kibrini analiz eder ve okuyucularını teknokratların otoriteriyen zihin yapısı hakkında uyarır.

46. *Sosyalizm: İktisadi ve Sosyolojik Bir Tahlil*, (*Socialism: An Economic and Sociological Analysis*), Ludwig von Mises. Yale University Press, 1951.

Sosyalizmin birçok açıdan etraflıca bir incelenişidir. Mises'in sosyalizm altında ekonomik hesaplamanın imkânsızlığı şeklindeki klâsik argümanını içerir. Henry Hazlitt'in bu kitabın "Sosyalizm hakkında şimdiye kadar kaleme alınan en tahrip edici eleştirisi" olduğunu yazmıştır.

47. *Sosyalizm: Bir Kılavuz ve Okuma Kitabı*, (*Socialism: A Study Guide and Reader*), David M. Hart tarafından edite edildi. Online Library of Liberty, Liberty Fund, 2018.

Frédéric Bastiat, Eugen von Böhm-Bawerk, Eugen Richter, Yves Guyot, Paul Leroy-Beaulieu, Ludwig von Mises, F. A. Hayek, H. B. Acton, Alexander Gray ve diğerleri tarafından yazılan sosyalizm eleştirilerinden seçkileri içerir.

48. *Sosyalizm, Ekonomik Hesaplama ve Girişimcilik*, (*Socialism, Economic Calculation, and Entrepreneurship*), Jesús Huerta de Soto. Edward Elgar ve Institute of Economic Affairs, 2010.

Mises'in sosyalizm altında ekonomik hesaplamanın imkânsızlığı argümanına dair bu tartışmada, de Soto girişimciliğe odaklanır. De Soto işaret eder ki, ekonomideki rollerinden ötürü, sadece girişimciler "farklı hareket istikametlerinin sonucu olarak piyasa fiyatları tarafından tabir edilen ekonomik değeri" tahmin edebilir. Fakat sosyalizm girişimciliğin hür tatbikini, bilhassa üretici varlıklarla ilgili olarak baskı altına alır. Girişimcilikten doğan pratik enformasyon olmaksızın, hiç kimse ekonomik alternatifler arasında rasyonel kararlar alamaz. Kitabın en tüyler ürpertici kısmı Maurice Dobb'un görüşleri hakkındaki dört sayfadır. Dobb ekonomik hesaplamanın sosyalizm altında imkânsızlığına dair iddiasında Mises'in haklı olduğunu kabul eder. Fakat sosyalizmin (ve tüketici tercihinin, meslek seçiminin, piyasaların ve piyasa benzeri kurumların külliye baskı altına alınmasının) verimlilik ve rasyonel karar almadan daha önemli olduğunu dile getirir.

49. *Sosyalizm: Asla Ölmeyen Başarısız Fikir*, (*Socialism: The Failed Idea That Never Dies*), Kristian Niemietz. Institute of Economic Affairs, 2019.

Bütünüyle teknokrat bir elit tarafından beceriksizce yönetilen baskıcı, sınıflara bölünmüş, hiyerarşik toplumlara dönüşmeden önce –hepsi demokratik sosyalizm olarak başlamıştı. Günümüzün demokratik sosyalizm yanlıları "bu defa farklı olacak" dediklerinde, sadece sosyalizmi uygulamaya alan her teşebbüste vaat edilmiş bir şeyi tekrar ediyorlar. Kitabın bölümleri Stalin'in Sovyetler Birliği, Mao'nun Çin'i, Küba, Kuzey Kore, Kızıl Kmerlerin Kamboçyası, Arnavutluk, Doğu Almanya ve Venezuela hakkındadır.

50. *Sosyalizm Batırır: İki Ekonomistin Özgür Olmayan Dünyada Geçen İçki Yolculuğu*, (*Socialism Sucks: Two Economists Drink Their Way Through the Unfree World*), Robert Lawson ve Benjamin Powell. Regnery Publishing, 2019.

P. J. O'Rourke'un kitabı eleştirisinden bir parça: "‘Sosyalizm’ nedir? Ve onun aşırı müptelası olan ülkeler yataktan akşamdan kalma gibi kalkarlar mı? Buna bahse girebilirsiniz. Robert Lawson ve Benjamin Powell size içki mahmurluğunu gideren bir politik iktisat dozu verir".

51. "Gevşek Bütçe Disiplini", ("The Soft Budget Constraint"), János Kornai. *Acta Oeconomica*, cilt. 64 (2014), ss. 25–79.

Gevşek bütçe disiplini bir ekonomik firmanın, harcama ve gelirleri arasındaki "hesapları tutturma" zorunluluğu alışkanlık kazanacak şekilde zamanla gevşediğinde ortaya çıkar. Çünkü aşırı harcama devlet tarafından karşılanır. Firmalar bunu beklemeye başlar çünkü bu uygulama kamu politikası olmuştur. Bu gevşeklik firmaların fiyat sinyallerine tepkiselliğini zayıflatır ve verimsizlikler üretir. Sosyalist ülkeler "piyasa sosyalisti" reformlarına girişince, tipik surette firmaların kârları işçi ve yöneticilerine dağıtmasına izin verirler. Fakat, hepsi de basiretsizliği teşvik eden sübvansiyonlara, kredi değerliliği olmayan firmalara ödünç vermeye ve finansal zararların devlet tarafından emilmesine devam ederler. Bu konu, yazarın kendi ülkesi Macaristan komünist bir idare altındayken dahi, (dikkatle) üzerinde yazdığı, yazarın öncüsü olduğu bir konudur. Bu makalede, Kornai konu hakkındaki yaşam boyu süren araştırmasını özetler.

52. "Sovyet Rüştetçiliği: Komünist Bir Devletin Rant-Kollama Modeli", ("Soviet Venality: A Rent-Seeking Model of the Communist State"), Gary M. Anderson ve Peter J. Boettke. *Public Choice*, cilt. 93, no. 1&2, (1997): 37–53. Boettke'nin Hesaplama ve Koordinasyon: Sosyalizm ve Sosyalizmden Piyasa Ekonomisine Geçişin Politik Ekonomisi Üzerine Makaleler (*Calculation and Coordination: Essays on Socialism and Transitional Political Economy*) kitabında yeniden yayınlanmıştır, Routledge, 2001.

Anderson ve Boettke 1921 sonrası Sovyet ekonomisini Avrupa'nın (14. Louis yönetimi altındaki Fransa gibi) 16. ve 17. Yüzyıl merkantilist devletlerine benzetir. Komünist egemenler Sovyet yanlılarına tekeller ihsan etti. Egemen elit bunun karşılığında, statü, güç ve ayrıcalık şeklinde ödüller hasat etti. (Klâsik merkantilizm döneminde olmayan) Sovyet merkezi planlamacıları gerçekte geleceği planlayamazdılar ve planlayamadılar da. Onlar tekelciler arasındaki sürtünmeyi/sürtüşmeyi hal yoluna koymaya çalıştılar.

53. "İsveç'ten Amerika'ya Dersler", ("Sweden's Lessons for America"), Johan Norberg. Cato Institute Policy Report, Şubat 11, 2020.

Norberg der ki: “İsveç sosyalist değildir. Eğer [Bernie] Sanders ve [Alexandra] Ocasio-Cortez Amerika’yı gerçekten İsveç’e dönüştürselerdi, bu Amerika neye benzerdi? Bu, Birleşik Devletler için, örneğin daha fazla serbest ticaret ve daha deregüle bir ürün piyasası, Fannie Mae ve Freddie Mac’in kapatılması ve mesleki lisanslama ile asgari ücret yasalarının ilga edilmesi anlamına gelirdi. Birleşik Devletler ayrıca mülkiyet, hediye ve veraset vergilerini ilga etmek zorunda kalırdı. ABD’deki yakın tarihli vergi indirimi sonrası dahi, Amerika kurumlar vergisini biraz daha indirmek zorunda kalırdı. Amerikalılar sosyal güvenlik sistemini, kişilerin belirlenmiş tazminat alacaklarından kişilerin belirlenmiş katkı paylarına geçecek şekilde reform etmek ve özel bireysel emeklilik hesaplarına izin vermek ihtiyacı duyardı. Ayrıca özel okulların, kamu okullarında olduğu gibi, öğrenci başına aynı miktar devlet tarafından fonlamaya sahip olduğu kapsamlı bir okul-kupon sistemini benimseme ihtiyacı duyardı. İsveç sosyalist değildir. Eğer bu sosyalizm ise, beni yoldaş diye çağırın”.

54. *İki Ekonominin Hikayesi: Hong Kong, Küba ve Bu İki Ülkeyi Şekillendiren İki Adam, (A Tale of Two Economies: Hong Kong, Cuba and the Two Men Who Shaped Them)*, Neil Monnery. Gulielmus Occamus & Co. Ltd., 2019.

Hong Kong’un ‘bırakınız–yapsınlar’ politikaları ile Küba’nın sosyalist politikalarının sonuçlarını karşılaştırarak, Monnery bu iki ülkenin ekonomilerinin hikâyesini Hong Kong’un Finans Bakanı John Cowperthwaite ve Che Guevara’nın öyküleri üzerinden anlatır. Neil Monnery şöyle yazar: “Küba net bir amaca sahipti. Guevara’nın zamanından bu güne, şeker üretimine daha az bağımlı, modern bir ekonomi yaratmak istiyordu. Fakat, ekonominin nasıl evrimleşmesi gerektiği hususunda merkezi bir görüşe sahip olmayan Hong Kong, gerçekten kalkınma ve değişimi doğuran ülke olmuştur”.

55. *Zaman Geri Akacak, Revize Baskı, (Time Will Run Back, Revised Edition)*, Henry Hazlitt. Arlington House, 1966.

Komünist bir diktatörün oğlu ve politik mirasçısının bir toplumu nasıl de-sosyalize ettiğini (Ludwig von Mises’in ferasetine dayalı olarak) anlatan bir roman.

56. *“Onlar”*: *Stalin’in Polonyalı Kuklaları, (“Them”*: *Stalin’s Polish Puppets)*, Teresa Torańska, Agnieszka Kolakowska tarafından Lehçeden İngilizceye çevrilmiştir. Harper & Row, 1987.

Ekonomist Frank Knight bir keresinde şöyle yazmıştı; “İktidardaki insanların, iktidarın sahiplik ve kullanımından hoşlanmayan kişiler olması ihtimali, aşırı yufka yürekli bir kişinin bir köle kampında eli kırbaçlı reislik işini kabul etme ihtimali ile aynı seviyededir”. Nobel Ödüllü F. A. Hayek kitabı *Kölelik Yolu*’nda reel sosyalist bir sistemde “en kötülerin zirveye çıkmasının”

neden kaçınılmaz olduğuna dair bir bölüm kaleme almıştı. Solidarite sendikasının dostu olan bir gazeteci tarafından Polonya gizli polislerinin eski başkanı ve Polonya Komünist partisinin eski başkanı gibi insanlarla mülakat yapılan “Onlar” romanı, Knight ve Hayek’in bu ferasetlerine somut anlam kazandırır. John C. Campbell’in yazdığı gibi, “[Birleşik Krallık ve Birleşik Devletlerde yayınlandığı zaman] komünist yönetimi altındaki Polonya’da yayınlanamayan bu kitap, 1944–1956 yılları arasında Polonya’daki Stalinist sistemde öncü roller oynayan beş eski önemli Polonyalı komünist ile 1981–1984’te yapılan mülakatları içerir. Yetenekli bir gazetecinin keskin sorgulaması altında, onların açık sözlü ifade ve anıları hem bu insanların zihniyeti... hem de o dönemin politik konu ve çekişmelerini dikkate değer surette aydınlatıcıdır”. [**Çevirenin notu:** Solidarite (Dayanışma) Sendikası 1980 yılında Polonya, Gdańsk’taki Lenin Tersanesi’nde kurulmuştur. Varşova Paktında kurulan ve devlet tarafından tanınan ilk bağımsız sendika olmuştur. İlk lideri Lech Wałęsa’dır].

57. *Teori ve Tarih: Sosyal ve Ekonomik Evrime Dair Bir Yorum, (Theory and History: An Interpretation of Social and Economic Evolution)*, Ludwig von Mises. Ludwig von Mises Institute, 2007.

Kitabın bu kaynakçadaki amacımız açısından en önemli kısmı, Marksçı diyalektik materyalizmine dair bir eleştiriyi içeren Bölüm 7’dir. Mises, Marx’ın maddi üretim güçleri, sınıf çatışması ve ideoloji kavramlarını imha eder. Ve şöyle yazar: “[Marx and Engels’in] gördükleri şekliyle, onların karşıtları sadece burjuva ahmakları ve proleteryen hainler olabilirdi... Marx ‘ideoloji’ terimini, gerçeğin burjuvazinin sınıf çıkarlarına hizmet edecek şekilde çarpıtılması anlamına gelmek üzere kullandı... Marx ve onun bütün öğrencileri bütün gayretlerini ideolojinin baştan savma bir kavramını gerekçelendirmek ve örneklendirmek üzerinde yoğunlaştırdı. Herhangi bir zıvalığı kullanmaktan çekinmediler. Bütün felsefi sistemleri, fiziki ve biyolojik sistemleri, bütün edebiyat, müzik ve sanatı ‘ideolojik’ bakış açısından yorumladılar. Ancak, elbette ki, kendi doktrinlerine katışıksız ideolojik karakter atfetmeye yetecek kadar tutarlık sahibi değillerdi”.

58. “Sosyalizmi Kim Tercih Eder? Gönüllü Sosyalizm İçin Sıkı Bir Test Sunan İsrail Kibbutz (Kolektif Tarım) Toplulukları”, (“Who Would Choose Socialism? The Israeli Kibbutzim Provide the Acid Test for Voluntary Socialism”), Robert Nozick. *Reason*, Mayıs 1978. Nozick’in Sokratik Bulmacalar (*Socratic Puzzles*) kitabında yeniden yayınlanmıştır, Harvard University Press, 1999.

Harvard Üniversitesi’nin meşhur felsefe profesörü Robert Nozick ne kadar insanın gönüllü olarak sosyalizm altında yaşamayı tercih edeceğini göstermek için, “hayli elverişli koşullar altındaki” İsrail kolektif tarım toplulukları örneğini kullanır. Bu örnek de açıkça sadece birkaç kişinin bu yönde bir tercih yaptığını gösterir.